

УДК. 336.467

А.Р. Плешка
Національний університет
харчових технологій

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗВИТОК ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ

У статті проаналізовані фактори, що впливають на розвиток виробничого потенціалу підприємства, економічно обґрунтовано їх класифікацію. Запропонована систематизація ключових факторів розвитку виробничого потенціалу підприємства.

Ключові слова: потенціал, потенціал підприємства, виробничий потенціал підприємства, економічний потенціал підприємства.

In the article were analysed factors, that affect development of production potential of enterprise, economic improved their classification. The systematization of key factors of development of production potential of enterprise was offered.

Keywords: potential, enterprise potential, production potential of enterprise, economic potential of enterprise.

Вступ. Формування ефективних, адаптованих до сучасних умов розвитку виробничих відносин механізмів управління виробничим потенціалом промислового підприємства неможливе без комплексного і системного дослідження факторів, що впливають на формування і розвиток виробничого потенціалу підприємства. По суті, мова йде про дослідження виробничого потенціалу під впливом факторів не як окремих складових його розвитку, а як комплексного визначення меж виробничо-вдтворювальних процесів на підприємстві, в галузі або регіоні, про умови реалізації деяких граничних стратегічних установок, у межах яких виробничі системи будь-якого рівня не втрачають своєї цілісності.

Вирішення цієї задачі не можливе без розробки та впровадження принципово нових підходів до визначення ролі і місця певних факторів, що впливають на розвиток виробничого потенціалу підприємства у формуванні стратегії розвитку підприємства в умовах невизначеності і динамічності зовнішнього економічного середовища. Цьому присвячені наукові праці [1] вітчизняних вчених таких, як В. Авдеєнко, В. Архипова, О. Ареф'єва, В. Герасимчук, Ю. Дінець, А. Жулавський, В. Захарченко, Е. Іванова, І. Лукінов, Л. Мірошник, Б. Мочалов, Б. Пасхавер, Б. Плишевський, А. Самоукін, А. Тодосійчук, Е. Фігурнов, Д. Черніков та закордонних економістів таких, як С. Бах, Р. Каплан, Д. Нортон, Л. Ліндлар, В. Шермет.

Разом з тим, з наукової і практичної точок зору залишається недостатньо дослідженою система факторів, що впливають на розвиток та функціонування виробничого потенціалу підприємства. Це тим більш важливо, що вдосконалення економічної політики управління підприємства дозволяє впливати на посилення чи послаблення дії тих чи інших факторів.

Постановка завдання. Однією із основних проблем формування виробничого потенціалу підприємства та його розвитку є: необхідність визначення ступеню важливості кожного фактору, що впливає на функціонування підприємства; встановлення джерел посилення ефективності взаємодії позитивних суб'єктивних факторів впливу на розвиток виробничого потенціалу підприємства.

Результат. Розробка інфраструктури промислового підприємства [2] на основі процесного підходу та проведення дослідження дозволяє запропонувати системну концепцію формування і оцінювання виробничого потенціалу промисло-

Розділ 2. Проблеми економіки АПК, ... шляхи їх вирішення

го підприємства (рис. 1), який, на основі системного підходу, повинен складатись з двох підсистем: функціонуючий виробничий потенціал промислового підприємства та потенційні можливості розвитку виробничого потенціалу.

Рис. 1. Системна концепція визначення факторів розвитку виробничого потенціалу підприємства

Оцінка потенціалу, що є вхідною умовою виробничої діяльності та розкриває можливості підприємства з формування та використання факторів виробництва у процесі здійснення структурованої сукупності бізнес-процесів, тобто оцінка фізичної витрати ресурсів у процесі виробничо-господарської діяльності (функціонуючий виробничий потенціал), здійснюється шляхом врахування впливу ключових факторів та за допомогою системи кількісних та якісних показників оцінки.

Оцінку ж потенціалу, як забезпечуючої умови безперервної ефективної виробничої діяльності, яка передбачає постійне відновлення усіх його складових, пропонується здійснювати за допомогою системи критеріїв результативності бізнес-процесів (параметрів бізнес-процесів), рівень яких розраховується за результатами визначення впливу ключових факторів формування на потенційні можливості розвитку виробничого потенціалу. За результатами розрахунку впливу факторів встановлюється оптимальний рівень параметрів, що віддзеркалює рівень організаційної досконалості. Безумовно, рівень організаційної досконалості визначається шляхом комплексного управління процесами, проектами, змінами, знаннями і ресурсами.

Запропонована схема дозволяє визначити сукупність факторів забезпечення підвищення результативності діяльності підприємства в цілому, тобто визначити потенційні можливості розвитку виробничого потенціалу.

Механізм формування, оцінювання і використання виробничого потенціалу як складової внутрішнього господарського механізму промислового підприємства має подвійне значення і полягає у наступному:

– ефективне використання умов, що сформувалися, для досягнення максимально можливих результатів виробничо-господарської діяльності;

Розділ 2. Проблеми економіки АПК, ... шляхи їх вирішення

– формування виробничо-господарських умов розвитку продуктивних сил і відповідних їм виробничих відносин.

На сьогоднішній день діяльність харчових підприємств в ринкових умовах вимагає більш змістовного тлумачення досліджуваного питання. При дослідженні факторів, які впливають на розвиток виробничого потенціалу підприємства, розглянемо внутрішнє та зовнішнє середовища підприємства (таб. 1).

Таблиця 1. Основні фактори розвитку виробничого потенціалу підприємства

Зовнішні фактори		
1.	Макроекономічні	- тривалість економічного циклу; - стан політичного клімату; - рівень інфляції; - фінансова політика держави; - грошово-кредитна політика НБУ; - система законодавчого регулювання інвестицій.
2.	Регіональні	- рівень купівельної спроможності населення регіону; - наявність регіональних інвестиційних програм, стратегій; - наявність ресурсного забезпечення в регіоні для реалізації інвестицій та рівень відносних цін на них.
3.	Галузеві	- динаміка розвитку НДР в галузі; - стан життєвого циклу в галузі та ступінь її кон'юнктурності; - наявність фінансово промислових груп.
4.	Ринкові	- співвідношення між попитом та пропозицією на ринку; - привабливість певного підприємства; - динаміка технологічних процесів; - рівень конкуренції тощо.
Внутрішні фактори		
		- стан інформаційного забезпечення підприємства; - методи управління підприємством; - організаційна структура підприємства ; - рівень фінансового управління підприємством; - рівень маркетингу на підприємстві; - рівень управління виробництвом; - професійні якості осіб які приймають рішення; - зміни елементів виробництва поряд з можливим переміщенням окремих предметів, знарядь праці та власно праці; - зміна тривалості технологічних процесів; - невизначеність поєднання операцій у просторі на часі; - складність та комплексність структури; - динамічність та гнучкість виробничих систем; - сукупність взаємозв'язків зовнішнього та внутрішнього середовища виробництва; - визначеність інфраструктури у залежності від виду виробництва.

Сукупність факторів внутрішнього виробничого потенціалу на підприємстві може бути подана як система, що складається з таких підсистем:

- Підсистема інформаційно-аналітичного забезпечення, яка включає в себе: наявність інформаційного забезпечення підтримки прийняття виробничих рішень, особливості облікової політики підприємства; методики оцінки ефективності альтернативних виробничих процесів та алгоритми прийняття управлінських рішень.
- Підсистема стратегічних і тактичних виробничих цілей підприємства. Важливість цієї підсистеми визначається намаганням досягнути стратегічних переваг в конкурентній боротьбі.

Розділ 2. Проблеми економіки АПК, ... шляхи їх вирішення

- Фінансово-ресурсна підсистема виробничого потенціалу, яка в себе включає склад, наявність та розміщення майна і виробничих ресурсів підприємства;
- Організаційно-економічна підсистема реалізації інвестиційних проектів визначає форми взаємодії учасників інвестиційних проектів, зафіксовані в проектних матеріалах підприємства з метою забезпечення реалізації проекту і можливості виміру витрат і результатів кожного учасника, пов'язаних з реалізацією проекту.
- Особиста складова виробничого потенціалу (людський фактор), яка визначає сукупність характеристик суб'єктів прийняття управлінських рішень.

Таким чином, виробничий потенціал підприємства виступає середовищем прийняття інвестиційних рішень, реалізації фінансових та реальних інвестицій, джерелом розвитку підприємства.

При аналізі зовнішніх факторів, які впливають на виробничий потенціал підприємства, важливо відокремити макроекономічні, регіональні, галузеві та ринкові чинники формування та розвитку виробничого потенціалу. Це дозволить побачити на різних рівнях розвиток підприємства та стан його виробничого потенціалу в даний момент часу, а також спрогнозувати подальший розвиток виробничого потенціалу в ринкових умовах.

Особливе місце серед факторів розвитку виробничого потенціалу підприємства мають макроекономічні чинники. Це викликано тим, що вони впливають на всі підприємства, підвищують ймовірність їх банкрутства і є одним з головних інструментів інвестиційної політики держави. І хоча Україна визнана міжнародною спільнотою як країна з ринковою економікою, на сьогоднішній день залишився економічно не обґрунтованим вплив держави на виробничу діяльність підприємств. Позитивними тенденціями є збільшення обсягів інвестицій у виробництво як за рахунок державних коштів, так і власних інвестиційних ресурсів суб'єктів господарювання, а також залучення іноземних інвестицій в економіку України [5].

Одним з вагомих факторів розвитку виробничого потенціалу підприємства є стан інвестиційного потенціалу галузі та регіону.

Інвестиційний потенціал регіону розглядається як комплексна характеристика, що складається не тільки з наявного інвестиційного капіталу на підприємстві, але і як сума об'єктивних передумов для інвестицій.

Висновки. З метою забезпечення розвитку внутрішнього господарського механізму процес формування виробничого потенціалу промислового підприємства повинен трактуватись як інтегрована система функціонуючих та потенційних можливостей розвитку структурованої сукупності виробничих ресурсів промислового підприємства, на яку впливає множина факторів, які описують зовнішнє та внутрішнє середовище цієї системи. Важливе наукове теоретичне завдання при цьому полягає у виявленні внутрішніх і зовнішніх зв'язків, що визначають суть виробничого потенціалу промислового підприємства, а практичне — в розробці конкретних методик формування виробничого потенціалу як складової частини внутрішнього господарського механізму ефективного функціонування промислового підприємства.

До зовнішніх факторів, що суттєво впливають на розвиток виробничого потенціалу підприємства, відносяться також конституційні основи держави, де підприємство здійснює свою діяльність, форма власності, політична ситуація у державі, соціально-етичні норми, стан розвитку науки і техніки тощо.

Внутрішнє середовище формується у відповідності до технології та організації виробництва, його інфраструктури, ступеня розвитку економіки та менеджменту підприємства, кваліфікаційного рівня трудового потенціалу, корпоративної культури підприємства, менталітету власників тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авдеенко В.Н., Котлов В.А. Производственный потенциал промышленного предприятия. — М.: Экономика, 1989. — 240 с.
2. Метеленко Н.Г. Основи формування інфраструктури промислового підприємства / Н.Г.Метеленко // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. — Дніпропетровськ, ДНУ, 2009. — Випуск 257. Том 1. — С. 55–67.
3. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навчальний посібник. — Київ: Центр навчальної літератури, 2005. — 352 с.
4. Метеленко Н.Г. Підходи до формування стратегії промислового підприємства як цілісної концепції його розвитку // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. — Дніпропетровськ, ДНУ, 2009. — Випуск 255. Том 2. — С. 334–343.
5. Економіка виробничого підприємництва / Й.М.Петрович, І.О.Будіщева, І.Г.Устінова та ін., за ред. Й.М.Петровича. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. — 405 с.
6. Мендрул О.Г. Управління вартістю підприємства: Монографія. — К.: КНЕУ, 2002.
7. Олексюк О.І. Управління потенціалом акціонерних товариств // Автореф. дис. канд. екон. наук. — К., 2001.
8. Федонін О.С., Репіна І.М., Олексик О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка. — К.: КНЕУ, 2004. — 316 с.

Надійшла до редколегії 25.10.2010 р.